

Szakmai záró beszámoló

„Az információ szerepe a versenypolitikában és a piacsabályozásban” című OTKA 81235. sz. kutatási pályázatához.

A 2010-ben kezdett kutatásunk fő célja az volt, hogy feltárjuk: miként áramlanak a releváns információk a gazdaságpolitikát alakító és megvalósítani törekvő állami intézmények, valamint a gazdasági vállalkozások között és az információk keletkezésének és megosztásának módja hogyan befolyásolja a gazdasági vállalkozások piaci helyzetét, hatékonyságát és versenyképességét. A téma igen szerteágazó, ezért a munka során azt két nagy területre szűkítettük. Az egyik fő kérdésünk az vált, hogyan alakítja a vállalatok viselkedését az információ-megosztás sajátos módja a szabályozott ágazatokban? Ezen belül főként a távközlési, hírközlési szektor, a környezetvédelem és a bankszektor esetét vizsgáltuk. A kutatás másik fontos iránya a vállalkozások piacra lépésének, illetve piacon maradásának, növekedésének vagy elsorvadásának folyamatát elemezte a fontos piaci és piacsabályozási információkhoz való hozzájutás lehetőségeinek függvényében.

A kutatást 2010-ben az MTA KRTK KTI-ben rendezett szakértői konferenciával indítottuk, amely nagyban hozzájárult a további munka sikeréhez. Ezt követően sor került a témánkba vágó fontosabb szakirodalom összegyűjtésére és feldolgozására és a kutatásban részt vevők közötti munkamegosztás részletesebb kidolgozására. Bár saját honlap kialakítását terveztük, végül mégis úgy döntöttünk, hogy a kutatásunk főbb eredményeit az MTA KRTK KTI honlapján elektronikus publikációk formájában tesszük közzé, amely folyamatosan meg is történt.

A kutatás során – 2011 és 2012 folyamán – összegyűjtöttük és elemeztük a témánkba vágó fontosabb hazai és nemzetközi adatállományokat és az elemzések eredményei részévé váltak a résztvevők által közzétett publikációknak. Fontos törekvésünk volt, hogy a kutatás egyrészt empirikus alapokon nyugodjon, másrészt elméleti modellek megalkotására is sor kerüljön. Az empirikus elemzés minden résztvevő kutató munkáiban jelentős szerepet kapott. 2013-ban megszülettek a kutatási eredményeket összefoglaló átfogó publikációk.

Kiss K. Miklós egyrészt a távközlési és hírközlési szektorban, másrészt a társadalmi hálózatok esetében vizsgálta az aszimmetrikus információk jelenlétének hatásait a szereplők viselkedésére. Kutatási eredményeit több publikációban illetve nemzetközi konferencián tette közzé. Ezek a korábbi beszámolókból már részben szerepeltek, most csak a legújabb publikációját tüntettük fel. (A konferenciára írott tanulmány rövid angol nyelvű összefoglalóját itt közöljük:

“One of the most relevant and exciting issues in the latest decades in economics had been the asymmetric information and uncertainty, and their effects on market processes. Some studies show that markets where information problems or/and uncertainty arise tend to be “networked”, and some studies propose that use of social networks can mitigate adverse selection and moral hazard problems, but this area is still under-developed. Price discrimination is a representative situation where asymmetric information vigorously appear. Firms rarely have precise information about the types of individual customers (their preferences or willingness-to-pay), but can use incentive tools and screening mechanisms. Use of signaling and screening can reduce the cost of incentive under asymmetric information. We develop a model to show that social

embeddedness of buyers and some relevant features of their social network can be used for signaling and screening to mitigate the information problem in pricing decisions. Although our model refers explicitly to the case of price discrimination but the conclusions we draw can be generalized and can be applied to other situation where asymmetric information appears and social network has important role such as labor markets, micro-finance groups, online peer-to-peer lending and other online peer-to-peer markets.”

Laki Mihály kutatásai felölelték a termék- és szolgáltatás-piacok főbb szabályozási elemeinek 1989-et követő átalakulását, a munkaerő-piaci szabályozás változásait, valamint a hazai kis- és közepes méretű vállalkozások életciklusának vizsgálatát jelentős számú esettanulmány alapján. Kutatási eredményeit több tanulmányban és egy monográfiában tette közzé.

Major Iván kutatásai három területre összpontosultak. Elsőként a hazai és a nemzetközi bankszektor működését elemezte a bankok által gyűjtött és egymás között – a legtöbb országban törvényi kötelezettség alapján – megosztott ügyfél-információkra vonatkozó szabályozási rezsimek jellegével összefüggésben. Kutatásai arra az érdekes és nem várt eredményre vezettek, hogy amennyiben a törvényi előírások szerint a bankok között teljes információ-megosztás működik – tehát nem csupán a késedelmesen, vagy egyáltalán nem fizető, hanem a jó adósokról is sor kerül információ-megosztásra –, akkor a bankok közötti verseny kevésbé éles, mint ha csupán a kétes és rossz adósaikról osztanák meg az információkat. Ennek fontos következménye, hogy a hitel-felvevők magasabb kamatlábat fizetnek teljes, mint részleges információ-megosztás esetén. A teljes információ-megosztás továbbá azzal a következménnyel is jár, hogy a pénzügyintézetek kevésbé lesznek érzékenyek a kockázatokra, miként azt pl. az USA-ban 2007-ben kialakult pénzügyi válság során is megfigyelhettük.

A második kutatási terület a távközlési díjak ágazati szabályozását ölelte fel, ám az itt szerzett ismeretek szinte változatlan formában érvényesek más szabályozott ágazatokban is, mint amilyen pl. az energia-szolgáltatás vagy a közösségi közlekedés. A kutatás fő eredménye az volt, hogy a hálózatos ágazatokban Magyarországon és a világ fejlettebb országaiban egyaránt jelenleg is létező ún. „költség alapú szabályozás” a vállalatok számára „perverz” ösztönző hatású: a hatékony szolgáltatókat bünteti, a kevésbé hatékonyakat viszont jutalmazza. A megoldást az ún. „ösztönző szabályozás” jelentheti ezekre a problémákra, amely explicit módon kezeli a szabályozók és a szabályozott vállalatok közötti aszimmetrikus információs problémákat.

A harmadik kutatási irány szorosan kapcsolódott az előzőhöz. Major Iván azt vizsgálta, hogy miként módosítja a gazdasági szereplők – elsősorban a szabályozott ágazatokban működő vállalatok – piaci viselkedését az a tény, hogy a kormányzat illetve a szabályozó hatóságok nem teljesen megbízhatóan, kiszámítható módon működnek. Az elemzés arra a következtetésre jutott, hogy amennyiben a gazdasági szereplők stratégiájuk kialakításánál figyelembe veszik a szabályozók nem teljes megbízhatóságát, akkor még az ösztönző szabályozás sem nyújt megoldást a „perverz” ösztönzési problémákra: a hatékony szereplők alul-teljesítenek, míg a kevésbé hatékonyak túlteljesítenek a társadalmilag optimálishoz képest.

Muraközy Balázs kutatásaiban azt vizsgálta, hogy milyen jellegű problémákra és mennyiben jelenthet megoldást az iparági önszabályozás, mint az állami szabályozás alternatívája. Az önszabályozás csak olyan problémákra jelent megoldást, amikor a társadalmi érdek és az iparág

érdeke egybeesik. Az önszabályozás fontos előnye az, hogy az iparági szereplők több információval rendelkeznek, hátránya a potenciálisan nagyobb piaci erő. A kutatásban részletesebben megvizsgálták az önszabályozás lehetőségeit a környezetvédelemben és a pénzügyi piacokon. Ennek a kutatási feladatnak a teljesítése során több esettanulmány illetve elemző tanulmány is született az MTA KRTK KTI más kutatóinak közreműködésével.

A kutatás utolsó évében született publikációk listáját az alábbiakban ismertetjük.

2013-ban született publikációk

Laki Mihály

A termék- és szolgáltatáspiacok átalakulása 1989 után. Budapest, KTI Könyvek, MTA Közgazdaságtudományi Intézet 2012. 76 old.

Laki Mihály – Szalai Júlia: *Tíz évvel később Magyar nagyvállalkozók európai környezetben.* Közgazdasági Szemle Alapítvány Budapest 2013.

Neumann László – Laki Mihály – Nacsá Beáta: „Az új Munka Törvénykönyve hatása a munkahelyi érdekképviselőre.” *Munkaügyi Szemle*, 2013. 4. sz. 96-107.

Piroska Dóra – Laki Mihály: Terepkutatás a magyar gazdaságban – tudományos konferencia 2012. november 16-17. Budapest, International Business School, *Külgazdaság* LVII: évfolyam 2013/5-6. 3-12.

Major Iván

“Interconnection and Incentive Regulation in Network Industries”, with K.M. Kiss, *Acta Oeconomica*, 2013, **63** (1), 1–21.

”When Do Banks Share Customer Information?” *Journal Industry, Trade and Competition*, 2014, under review.

“When Trust Evaporates... Can Optimal Mechanisms Always Be Designed?” konferencia-előadás az International Telecommunications Society éves kongresszusán, Firenze, 2013. október.

“When Trust Fades... Can Optimal Mechanisms Always Be Designed?” *Journal of Information Economics and Policy*, 2014, under review.

Muraközy Balázs

„Az állami szabályozás alternatívái: az ön- és együttszabályozás”, (szerzőtárs: Valentiny Pál), *Verseny és szabályozás*, MTA KRTK KTI, Budapest, 2013.